

AYDIN İLİNDE İNCİR ÜRETİMİNİN ÖNEMİ VE KURU İNCİR ÜRETİM FAALİYETİNİN EKONOMİK ANALİZİ *

Ferit ÇOBANOĞLU¹, Göksel ARMAĞAN², Hilmi KOCATAŞ¹, Berrin ŞAHİN¹, Birgül ERTAN¹, Mesut ÖZEN¹

ÖZET

Kuru incir, Türkiye'nin geleneksel ihrac ürünleri arasında ilk sıralarda bulunmaktadır. Dünya kuru incir üretiminin dörtte birini ve kuru incir dış ticaretinin yarısından fazlasını Türkiye karşılamaktadır. Türkiye kuru incir üretiminin önemli bir bölümünü Aydın ili sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye ve Aydın için incirin önemi ortaya konduktan sonra, Aydın ilinde kuru incir üreticilerinin durumu, üretim faaliyetlerinden elde ettikleri brüt üretim değerleri, değişken masrafları ve brüt marj değerleri belirlenmiştir. Ayrıca tüketici sağlığını korumayı ve yüksek düzeyde gıda güvenliğini ön plana çıkaran Avrupa Birliği gıda politikası çerçevesinde Aydın ili incir üreticilerinin durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Aydın ili kurutmalık incir plantasyonlarında ortalama incir arazisi genişliği 32.33 daa, ortalama parsel sayısı ve büyüklüğü sırasıyla 4.19 adet ve 7.37 daa olarak belirlenmiştir. Genel olarak değişken masrafların %34.60'ını hasat, %28.31'ini toprak işleme, %11.84'ünü ilek ve ilekleme masrafları oluşturmaktadır.

Kuru incir ihracatının %70-75'i Avrupa Birliği ülkelerine yapılmaktadır. Bu ülkelere ihracatın sürdürülebilirliği ve alternatif pazarların oluşturulması açısından, üreticiden tüketiciye kadar olan aşamalarda uluslararası standartlara uygun olarak temizlik ve hijyen koşullarına dikkat edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Kuru İncir, Avrupa Birliği, Ekonomik Analiz.

Importance of Fig Production and Economic Analysis of Dried Fig Production Farming in Aydın Province

Abstract

Dried fig is first degrees among Turkey's traditional export products. Turkey is produced a quarter of dried fig production and a half of dried fig foreign trade in the world. By the way Aydın province is provided main part of Turkey's dried fig production.

In this study, after establishing importance of fig subsector for agricultural economy of Aydın and Turkey, it had been determined that how is present state of dried fig farmers and gross production values, variable expenses and gross margin values of which is obtained by dried fig farmers from the fig production activities. In addition, it could be determined to present state of fig producers in Aydın province by framework of European Union food policies which is considered protection of consumer health and high levels food safety.

It had been determined that average fig orchard acreage, average plots number and acreage are 3.233 ha (32.33 daa), 4.19 and 0.737 ha (7.37 daa) in dried fig fig plantations in Aydın province. In general, it was determined that harvest, soil plowing, caprifig and caprifigation expenses were consisted of 34.60%, 28.31%, 11.84% of total variable expenses, respectively.

70-75% of total fig exportation is carried out to European Union countries. It should be maintained by good and farming conditions with harmonious international sanitation standards from producer to consumer by framework of maintaining sustainable export to those countries and consisting of alternative markets.

Key words: Dried fig, European Union, Economical Analysis.

1. Giriş

Özellikle Ege Bölgesi başta olmak üzere Türkiye, ekolojik koşulları itibarıyla meyve yetiştirme potansiyeli çok yüksek olan ülkelerden biridir. Türkiye'de bir çok meyve türünün üretimi ile yurt içi tüketimi karşılanmakta, bunun yanı sıra dış ticareti de yapılmaktadır. Aydın ili açısından en önemli dış satım ürünü sayılabilen kuru incir Türkiye'nin geleneksel ihrac ürünleri arasında ilk sıralarda bulunmaktadır. 1993-2004 yıllarında, her yıl yaklaşık bir milyon ton olan dünya incir üretiminin dörtte biri Türkiye'de üretilmektedir. Türkiye'den sonra en önemli üretici ülkeler sırasıyla Mısır, Yunanistan, İran ve Fas'tır (Çizelge 1).

Dünya kuru incir üretiminin %60'ını Türkiye karşılamaktadır. Bu üretimin de yaklaşık olarak %70-75'ini (35 bin ton kuru incir) sadece Aydın ilinin karşıladığı, geriye kalan %25-30'luk kısmının da (15 bin ton kuru incir) İzmir ilinde üretildiği belirtilmektedir (DPT, 2000).

Üretilen incirin %75-80'i kurutularak ihrac edilmekte olup, bu yolla Türkiye yıllık olarak yaklaşık 75-80 milyon dolarlık ihracat geliri elde etmektedir. Bu denli önem arz eden bu ürünün, üretim faaliyetlerinin ekonomik analizinin yapılması ile bölge tarımına katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı; mikro düzeyde Türkiye kuru incir üretiminin %70-75'inin üretildiği

* Bu çalışma, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı TAGEM/BİTÜD/2004 kapsamında desteklenmiş projenin bir bölümünden oluşmaktadır.

¹ Erbeyli İncir Araştırma Enstitüsü, AYDIN

² ADÜ Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Bölümü, AYDIN

Aydın ilinde kuru incir üretiminin ekonomik analizinin yapılması, makro düzeyde de, yıllar itibarıyla Türkiye kuru incir üretiminde meydana gelen değişikliklerin incelenmesi ve Aydın ilinin bu açıdan önemini ortaya konulmasıdır.

2. Aydın İlinde İncir Üretimi

Aydın ili, yamaç ve ovalarında polikültür tarım yapılabilen, Büyük Menderes Havzasının en önemli illerindedir. Türkiye'deki toplam incir ağacının %60'ından fazlası bu ildedir ve dolayısıyla da toplam incir üretiminin yarısından fazlası bu ilden sağlanmaktadır. İncir üretim potansiyeli açısından Aydın'dan sonra İzmir ikinci önemli ildir (Çizelge 2).

Genel olarak ele alındığında Türkiye'deki 280 bin ton incir üretiminin 200 bin tona yakını Aydın'da üretilmektedir. İzmir'de ise yıllar itibarıyla değişmekle birlikte 20-25 bin ton üretim yapılmaktadır. Aydın'da üretilen incirin yaklaşık %5'i taze olarak pazarlanmakta, kalan incir ise kuru incir olarak değerlendirilmektedir. Aydın ili kuru incir üretimi ise yaklaşık 50 bin ton dolaylarındadır (Çizelge 3).

Ege bölgesinde incir işleme, paketleme ya da dış satımı yapan 50 ye yakın kayıtlı firma bulunmaktadır. Bu firmaların tamamına yakınının merkezleri İzmir ve Aydın illerindedir. Genellikle dış ticaretinin İzmir limanından olması nedeniyle Aydın'da alım yapan firmaların bir bölümünün merkezleri de İzmir'de bulunmaktadır. Bu firmaların tamamı kuru incir işleme açısından sezonluk çalışmaktadır. Genellikle Eylül ayı başında işletme tesisleri faaliyete geçmekte ve üç ay boyunca çalışmaktadır. Firmalar işleyecekleri kuru inciri doğrudan üreticiden ya da aracılar yoluyla almaktadır. Ayrıca bu firmalar sadece incir işlemekte, sezon dışında kuru kayısı, kuru üzüm, fındık, çeşitli baharatları işleyebilmektedirler. İncir üretimi açısından bu firmalar yaklaşık ortalama %78 kapasite kullanım oranı ile çalışmaktadırlar (Işın ve ark., 2004).

Türkiye'nin kuru incir ihracat ettiği ülkeler arasında, 7300-8000 ton ile Fransa ilk sırada yer alırken, onu sırasıyla Almanya (6500-8000 ton) ve İtalya (4500-5500 ton) izlemektedir (Çizelge 4).

Dünya kuru incir ihracatında Türkiye ilk sırada yer alırken, onu sırasıyla İran, İspanya, Suriye ve Yunanistan gibi ülkeler izlemektedir. Özellikle İran bu konuda büyük bir ilerleme sağlamıştır. Henüz beş yıl öncesine kadar piyasada önemli sayılabilecek kuru incir ticaret hacimleri yok iken, son üç-dört yıldır oldukça hızlı ve istikrarlı gelişme kaydetmiştir. Türkiye 35000-45000 tonluk yıllık kuru incir ihracatından, yaklaşık 70-80 milyon dolar gelir sağlamaktadır (Çizelge 5).

Türkiye kuru incir ihracatı genel olarak (miktar ve değer açısından) incelendiğinde; toplam ihracatın %85-95'ini kuru incir (ekstra, I., II. ve naturel sınıfı

incirler), %5-9'unu incir ezmesi, %1-2'sini kıyılmış, %0.5-1'ini de hurda sınıfı incirler oluşturmaktadır (EİB, 2004).

3. Kuru İncir Üretim Faaliyetinin Ekonomik Analizi

3.1. Yöntem

3.1.1. Verilerin Toplanması Aşamasında İzlenen Yöntem

Aydın Tarım İl Müdürlüğü'nün kayıtlarından yola çıkılarak; Nazilli, İncirliova, Germencik ve Köşk ilçelerinde kuru incir üretimi ve yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı köyler 80 üretici araştırma kapsamına alınmıştır.

Aydın'ın ilçeleri olan, Nazilli'de 3 köy, İncirliova'da 3 köy, Germencik'de 3 köy ve Köşk'de 3 köy olmak üzere toplam 12 köyde pazar için üretim yapan toplam 1918 incir üreticisi olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamına alınacak üretici sayısının belirlenmesinde oransal örnekleme formülünden yararlanılmıştır. En yüksek örnek hacmine ulaşabilmek amacıyla, incir üreticisi olanların oranı %50 kabul edilmiştir. Bu yaklaşımla, oransal örnekleme kullanılarak aşağıdaki formül yardımıyla %95 önem düzeyinde, %10 hata payı ile örnek hacmi saptanmıştır.

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_p^2 + p(1-p)}$$

n = örnek hacmi

N = popülasyon (1918 üretici)

p = İncir yetiştiren üretici sayısı oranı %68

px² = varyans (= 0.10 için p=0.05102)

Yapılan bu hesaplamalar sonucunda görülecek üretici sayısı 80 adet olarak belirlenmiş ve araştırmada 80 üreticiden anket yöntemiyle çeşitli veriler derlenmiştir.

3.1.2. Verilerin Analizinde İzlenen Yöntem

Analizlerde işletme grupları itibarıyla brüt üretim değeri, brüt marj, üretim masrafları hesaplanmıştır. Araştırma kapsamındaki işletmeler içerisinde organik üretim yapan işletmeler de bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmada organik ve konvansiyonel olarak üretim yapan işletmeler arasında kuru incirden elde edilen brüt üretim değeri (BÜD) açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amacıyla t testi uygulanmıştır.

Anket yapılan işletmeler, sadece kapama kurutmalık incir plantasyonlarına sahip oldukları için, sahip oldukları toplam incir arazisi genişliği dikkate alınarak dört grup altında incelenmiştir (Çizelge 6).

Brüt Üretim Değeri (BÜD), kuru incirin sınıflar itibarıyla üretim miktarları ile ağırlıklandırılmış

Çizelge 1. 1993-2004 Yıllarında Dünyada İncir Üretim Miktarı (ton) ve Ülkelerin Payları (%)

Yıllar	Dünya	ABD	Cezayir	Fas	Fransa	İran	İspanya	İtalya	Mısır	Portekiz	Suriye	Türkiye	Yunanistan	Diğer
1993	ton	1116566	55340	85215	50000	2500	70432	54518	30646	160000	28800	45700	270000	84500
	%	100	4.96	7.63	4.48	0.22	6.31	4.88	2.74	14.33	2.58	4.09	24.18	7.57
1994	ton	1102215	51700	45732	65000	1989	70000	59600	30482	184000	24200	38004	279000	88000
	%	100	4.69	4.15	5.90	0.18	6.35	5.41	2.77	16.69	2.20	3.45	25.31	7.98
1995	ton	1173081	47540	60008	67000	1951	69489	51884	21439	236915	25250	48106	300000	82086
	%	100	4.05	5.12	5.71	0.17	5.92	4.42	1.83	20.20	2.15	4.10	25.57	7
1996	ton	1125782	41730	57000	40400	3233	76392	61700	26000	202697	25900	46523	290000	90000
	%	100	3.71	5.06	3.59	0.29	6.79	5.48	2.31	18	2.30	4.13	25.76	7.99
1997	ton	1093145	52620	46747	51200	3090	72791	62883	32500	216589	15412	44292	243000	77000
	%	100	4.81	4.28	4.68	0.28	6.66	5.75	2.97	19.81	1.41	4.05	22.23	7.04
1998	ton	1113916	46390	42209	55700	3192	78555	60250	30000	220849	15068	47049	255000	80000
	%	100	4.16	3.79	5	0.29	7.05	5.41	2.69	19.83	1.35	4.22	22.89	7.18
1999	ton	1158726	42910	50609	82000	3356	70100	63570	45200	203005	16944	41815	275000	80000
	%	100	3.70	4.37	7.08	0.29	6.05	5.49	3.90	17.52	1.46	3.61	23.73	6.90
2000	ton	1065916	50712	54326	68400	3375	78163	56014	25000	187698	14068	44071	240000	80000
	%	100	4.76	5.10	6.42	0.32	7.33	5.26	2.35	17.61	1.32	4.13	22.52	7.51
2001	ton	986916	37195	40864	75600	3380	71228	43163	21803	150200	14472	40019	235000	80000
	%	100	3.77	4.14	7.66	0.34	7.22	4.37	2.21	15.22	1.47	4.05	23.81	8.11
2002	ton	1102711	48260	60694	97500	3381	81000	63690	13020	188039	15052	43400	250000	80000
	%	100	4.38	5.50	8.84	0.31	7.35	5.78	1.18	17.05	1.36	3.94	22.67	7.25
2003	ton	1088066	42180	60000	67000	3376	77000	61259	13000	190000	14160	43400	280000	80000
	%	100	3.88	5.51	6.16	0.31	7.08	5.63	1.19	17.46	1.30	3.99	25.73	7.35
2004	ton	1089245	45000	60000	67000	3500	75000	61000	13000	190000	14000	43400	280000	80000
	%	100	4.13	5.51	6.15	0.32	6.89	5.60	1.19	17.44	1.29	3.98	25.71	7.34

Kaynak: www.fao.org

Çizelge 2. Başlıca İncir Üreticisi İllerde Ağaç Sayıları ve İncir Üretimleri

İller	2001				2002			
	Toplam Ağaç Sayısı (Adet)	%	Üretim (ton)	%	Toplam Ağaç Sayısı (Adet)	%	Üretim (ton)	%
Adana	68780	0.67	2655	1.13	66580	0.64	2668	1.07
Antalya	149775	1.46	4288	1.82	146925	1.41	4205	1.68
Aydın	6682485	65.32	142650	60.70	6896386	66.09	169443	67.78
Balıkesir	124275	1.21	3454	1.47	145985	1.40	4296	1.72
Bursa	237850	2.33	11015	4.69	265750	2.55	11020	4.41
Gaziantep	149970	1.47	2524	1.07	149970	1.44	2712	1.08
Hatay	228045	2.23	5047	2.15	222995	2.14	5024	2.01
İçel	129814	1.27	6419	2.73	130821	1.25	7345	2.94
İzmir	1384030	13.53	36163	15.39	1353720	12.97	23753	9.50
Manisa	67660	0.66	1573	0.67	67088	0.64	1570	0.63
Samsun	73420	0.72	2052	0.87	71045	0.68	2249	0.90
Diğer	933896	9.13	17160	7.30	917735	8.79	15715	6.29
Toplam	10230000	100.00	235000	100.00	10435000	100.00	250000	100.00

Kaynak: DİE, Tarımsal Yapı Üretim, Fiyat, Değer, 2001, 2002.

Çizelge 3. Türkiye'nin İç ve Dış Piyasalarda Taze İncir Değerlendirme Durumu

Yıllar	Türkiye İncir Üretimi (ton)	Taze İncir Olarak Tüketim Miktar (ton)	Taze İncir Dış Satımı (ton)	İç Piyasada Pazarlanan Taze İncir (ton)	Kuru İncir Üretimi (ton)	Kuru İncir Dış Satımı	İç Piyasada Pazarlanan Kuru İncir (ton)
1999/2000	275000	64264	6253	58011	52684	40238	12446
2000/2001	240000	43996	6140	37856	49001	36926	12075
2001/2002	235000	42888	6409	36479	48028	39284	8744
2002/2003	250000	40152	6412	33740	52462	45949	6513
2003/2004	280000	61176	9138	52578	54571	42081	12490

Kaynak: FAO, 2004. DTM, Ege İhracatçı Birlikleri kayıtları ve İzmir Ticaret Borsası Rekolte Tahmin Raporları, 2004.

Çizelge 4. Türkiye'nin Ülkelere Göre Kuru İncir İhracatı (ton)

Ülkeler	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004*
Almanya	9390	9083	8400	8845	6589
Fransa	6552	6880	7203	8122	7333
İtalya	5765	5071	4452	5466	5338
ABD	1696	5117	3002	4608	1777
Hollanda	2200	2096	2545	2428	2149
İsviçre	2049	1858	1779	1960	1993
İsrail	1057	1140	1262	1428	1447
İsveç	975	1059	945	958	981
İngiltere	2484	2081	677	976	1751
Avusturya	1065	1003	515	239	310
Diğerleri	13942	9577	11420	11504	13818
Toplam	47175	44965	42201	46534	43486

*: 01.08.2003-29.05.2004 tarihleri itibariyledir. Kaynak: Ege İhracatçı Birlikleri Verileri, Çeşitli Yıllar, İzmir

Çizelge 5. Dünya Kuru İncir İhracatının Dağılımı

Ülkeler	2002		2003	
	Miktar (ton)	Değer (1000 dolar)	Miktar (ton)	Değer (1000 dolar)
Türkiye	35052	70553	42081	78028
İran	8145	6120	9285	9068
İspanya	5540	5033	3551	3905
Suriye	3227	2579	1323	1373
Yunanistan	2934	5981	3279	8703
ABD	2343	7239	3390	8382
Hollanda	1388	3202	1368	3261
Fransa	1104	3730	945	4091
Diğer ülkeler	4127	7696	4563	10296
Toplam	63860	112133	69785	127107

Kaynak:: www.fao.org

fiyatının çarpımı ile bulunmuştur. Brüt Marj ise BÜD'den değişken masrafların çıkarılmasıyla hesaplanmıştır.

İlaç, gübre, ilekleme, işgücü vb değişken masrafların hesaplanmasında fiile yapılan harcamalar ve emsal bedeller dikkate alınmıştır.

Kuru incir yetiştiriciliğinde üretim giderleri; değişken ve sabit giderlerden oluşmaktadır. Değişken giderler; toprak işleme, budama, gübreleme, ilaçlama, ilekleme ve hasat giderlerinden meydana gelmektedir (Açıl, 1974). İşletme sermayesi ve çıplak toprak değerinin faiz karşılığı ile yıllık amortisman payı gibi giderler sabit giderler grubu içinde değerlendirilmiştir (Sağdemir, 1988)

3.2 Bulgular

3.2.1. Kuru İncir İşletmelerinde Arazi Varlığı ve Parçalılık Durumu

İncelenen işletmelerde ortalama işletme arazisi genişliği 32.33 dekadır. Ortalama parsel büyüklüğü ise 7.37 dekar olarak saptanmıştır.

3.2.2. İncelenen İşletmelerde BÜD, Değişken Masraflar ve Brüt Marj Analizi

İşletmelerde toplam BÜD'nin %62.91'ini işmalı (ekstra), %16.93'ünü kürek (1. sınıf), %15.71'ini naturel ve %4.45'ini de hurda sınıfı incirler oluşturmaktadır (Çizelge 8).

Diğer taraftan işletmelerde toplam masrafların %34.60'ını hasat masrafları, %28.31'ini toprak işleme, %11.84'ünü ilek ve ilekleme masrafları oluşturmaktadır (Çizelge 9)

İşletmelerde kuru incir üretiminden dekara elde edilen brüt marjın işletme grupları itibarıyla 173.56-240.44 milyon TL arasında değiştiği saptanmıştır (Çizelge 10).

Araştırma kapsamındaki bazı işletmeler organik kuru incir üretimi yapmaktadır. Bu nedenle araştırmada, organik üretim yapan işletmelerle, organik üretim yapmayan işletmeler arasında dekara elde edilen BÜD açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amacıyla t testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre; birinci, ikinci ve üçüncü grup işletmelerde organik üretim yapan işletmeler ile

Çizelge 7. İncelenen İşletmelerde Arazi Varlığı (daa)

İşletme grupları	İncir arazisi (daa)	Parsel sayısı (adet)	Ortalama parsel büyüklüğü (daa)
1. grup (36 işletme)	13.60	3.36	4.23
2. grup (21 işletme)	29.19	4.19	7.04
3. grup (16 işletme)	53.81	5.75	10.11
4. grup (7 işletme)	89.00	4.86	18.20
Genel (80 işletme)	32.33	4.19	7.37

Çizelge 8. İncelenen İşletmelerde Elde Edilen BÜD'nin İncir Kalite Sınıflarına Göre Dağılımı (milyon TL)

İşletme Grupları	İşmalı BÜD (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Kürek BÜD (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Naturel BÜD (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Hurda BÜD (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Toplam BÜD (milyon TL)	Toplam (%)
1. grup (36 işletme)	2890	62.02	950	20.39	710	15.24	110	2.35	4660	100.00
2. grup (21 işletme)	7420	62.99	2020	17.15	1800	15.28	540	4.58	11780	100.00
3. grup (16 işletme)	13710	64.01	3050	14.24	3620	16.90	1040	4.85	21420	100.00
4. grup (7 işletme)	25400	61.99	7370	17.99	6150	15.01	2050	5.01	40970	100.00
Genel (80 işletme)	8210	62.91	2210	16.93	2050	15.71	580	4.45	13050	100.00

Çizelge 9. İncelenen İşletmelerde Kuru İncir Üretiminin Değişken Masrafları

Masraf unsurları (milyon TL)	1. grup		2. grup		3. grup		4. grup		Genel	
	Masraf Tutarı (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Masraf Tutarı (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Masraf Tutarı (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Masraf Tutarı (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)	Masraf Tutarı (milyon TL)	Toplamdaki Payı (%)
1- Toprak işl.	408.00	29.25	1 389.89	27.22	1 906.35	28.46	6 452.09	26.34	1 170.92	28.31
a-sürüm	214.53	15.38	813.92	15.94	1 081.11	16.14	4 166.67	17.01	654.32	15.82
b-tırmık-sürgü	111.87	8.02	400.83	7.85	502.38	7.50	1 751.42	7.15	322.62	7.80
c-dip çapası	81.60	5.85	175.14	3.43	322.86	4.82	534.00	2.18	193.98	4.69
2-Budama	104.62	7.50	413.60	8.10	527.83	7.88	1 646.09	6.72	317.23	7.67
3-Gübre ve gübreleme	82.99	5.95	326.79	6.40	545.91	8.15	2 322.16	9.48	282.08	6.82
4-İlek ve ilekleme	151.34	10.85	574.44	11.25	880.16	13.14	3 850.68	15.72	489.71	11.84
5-İlaç ve ilaçlama	75.18	5.39	223.65	4.38	274.63	4.10	950.42	3.88	196.05	4.74
6-Hasat	499.92	35.84	1 845.86	36.15	2 104.62	31.42	7 556.83	30.85	1 431.07	34.60
7-Diğer (sepet, kasa, çuval vb)	72.82	5.22	331.89	6.50	458.84	6.85	1 717.14	7.01	248.97	6.02
8-Değişken mas. toplamı	1 394.87	100.00	5 106.12	100.00	6 698.34	100.00	24 495.41	100.00	4 136.03	100.00
Dekara düşen değişken masraf toplamı (milyon TL / daa)	102.56		174.93		124.48		275.23		127.93	

yapmayan işletmelerin BÜD'leri arasında $\alpha:0.05$ önem düzeyinde, anlamlı bir fark olduğu, yani organik üretim sistemi uygulamasının üretici gelirinde anlamlı bir artışa sebep olduğu, ancak dördüncü grup işletmelerde ise herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 11). Yörede organik üretim yapan işletmelere sadece Tariş ve bir özel firma ilave prim vermektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Dünya kuru incir üretiminin %60'ını (45000-50000 tonunu) Türkiye karşılamaktadır. Bu üretim miktarının da %70-75'ini (35000 ton) sadece Aydın ili karşılamaktadır. Geriye kalan %25-30'luk kısım (15000 ton) İzmir ilinden sağlanmaktadır. Böylelikle çalışmanın yapıldığı Aydın ilinin, Türkiye dolayısıyla dünyaya kuru incir üretiminin önemli bir bölümünü karşıladığı tespit edilmiştir.

Aydın ili tarımsal üretim değeri içinde ise, incir alt sektörünün payı %9-14 arasında değişmektedir. Ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı olan Aydın ilinde bu rakam oldukça önemlidir.

Çalışmada, Aydın ilinde kuru incir üretiminin yoğun olarak yapıldığı Nazilli, İncirliova, Germencik ve Köşk ilçelerinde, gayeli olarak seçilen 12 köyde, 80 adet üretici ile görüşülerek, kuru incir alt sektörünün ekonomik analizi yapılmıştır. İşletme büyüklükleri dikkate alınarak dört gruba ayrılan işletmelerde, genel olarak incelendiğinde sahip olunan incir arazisinin 32.33 daa, parsel sayısının 4.19 adet, ortalama parsel büyüklüğünün 7,37 daa olduğu saptanmıştır. Önceki yıllarda yapılmış bir çalışmada, incir arazilerinde ortalama parsel büyüklüğünün 9.60 daa olarak belirlendiği dikkate alındığında, yıllar geçtikçe arazilerin küçülmekte olduğu ifade edilebilir (Sağdemir, 1988). Bundan dolayı etkin ve uygulanabilir bir Miras Kanununun özellikle Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde zorunluluk olduğu ifade edilebilir.

İncelenen işletmelerde, genel olarak incirden

sağlanan 13.05 milyar TL'lik brüt üretim değerinin (BÜD) %62.91'ini (8.21 milyar TL) iş malı, %16.93'ünü (2.21 milyar TL) kürek, %15.71'ini (2.05 milyar TL) naturel, %4.45 'ini (0.58 milyar TL) hurda sınıfı incirler oluşturduğu tespit edilmiştir.

Analiz edilen işletmelerin, genel olarak 4136.03 milyon TL'lik değişken masrafların %34.60'ını (1431.07 milyar TL) hasat, %28.31'ini (1170.92 milyar TL) toprak işleme, %11.84'ünü (489.71 milyon TL) ilek ve ilekleme masrafları oluşturmaktadır. Geriye kalan masrafları ise, diğer farklı gider kalemleri oluşturmaktadır. İlaç ve ilaçlama giderlerinin görece olarak düşük olmasının sebebi, incir alt sektöründe çok az miktarda ilaçlama yapıldığıdır. Bundan dolayı, kurutmalık incir yetiştiriciliğinin organik üretime uygun olduğu düşünülebilir.

Dekara düşen değişken masraflar incelendiğinde ise; 275.23 milyon TL/daa ile 4. grup işletmeler ilk sırada yer alırken, onları sırasıyla 174.93 milyon TL/daa ile 2. grup, 124.48 milyon TL/daa ile 3. grup işletmeler izlemektedir.

İşletmelerden genel olarak 8.91 milyar TL'lik brüt marj sağlanmakta olup, gruplar itibariyle brüt marj değerleri 3.27-16.47 milyar TL arasında değişmektedir. Dekara düşen brüt marj değerleri açısından 240.44 milyon TL/daa ile 1. grup işletmeler ilk sırada yer alırken, onları 228.50 milyon TL/daa ile 2. grup, 185.06 milyon TL/daa ile 4. grup işletmeler izlemektedir.

Çalışmada son olarak, organik üretim sistemi uygulamasının üretici gelirinde anlamlı bir artışa sebep olduğu, ancak dördüncü grup işletmelerde ise herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Organik üretim yapan işletmelere sadece Tariş ve bir özel firma ilave prim verirken, diğer birçok firmanın (sözleşmeli organik üretim sistemini uygulayan) ise üreticilere ilave bir ücret vermedikleri da çalışma sırasında tespit edilmiştir. Buradan sözü edilen bir özel firma ve Tariş ile çalışan işletmelerin 1, 2, 3. grup işletmelerde toplandığı ifade edilebilir

Çizelge 10. İncelenen İşletmelerde Kuru İncir Üretiminden Elde Edilen Brüt Marj (milyon TL)

Birimler	1. grup	2. grup	3. grup	4. grup	Genel
BÜD (1)	4660	11780	21420	40970	13050
Değişken Masraflar (2)	1390	5110	6700	24500	4140
Brüt Marj (1-2)	3270	6670	14720	16470	8910
Dekara Brüt Marj	240.44	228.50	173.56	185.06	275.59

Çizelge 11. Organik ve Konvansiyonel Kuru İncir Üretiminde Brüt Üretim Değeri Farklılığının Saptanmasına İlişkin t Testi Sonuçları

İşletme grupları	1. grup	2. grup	3. grup	4. grup
t değerleri	2.963	3.333	2.746	1.549
p değerleri	0.006 *	0.005 *	0.026 *	0.182

*: $\alpha: 0.05$

KAYNAKLAR

- Açıl, F., 1974. Tarımsal Ürün Maliyetlerinin Hesaplanması ve Memleketimiz Tarımsal Ürün Maliyetlerindeki Gelişmeler. AÜ Ziraat Fak. Yayın No:567, Ankara 1974.
- DİE, Tarımsal Yapı, Üretim, Fiyat, Değer, Ankara, (2001, 2002).
- DPT, 2000. VIII. BYKP Bitkisel Ürünler Özel İhtisas Komisyonu, Meyve Grubu Özel İhtisas Alt Komisyonu, İncir Raporu, Ankara, 2000.
- EİB, Ege İhracatçı Birlikleri Bültenleri, İzmir, (2002, 2003, 2004).
- FAO, 2004. Food Agriculture Organization, 2004.
- Işın, F., Çukur, T., Armağan, G., Çobanoğlu, F., 2003. Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmaları Çerçevesinde Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği ve Olası Tam Üyelik Açısından Türkiye Kuru ve Taze İncir Dış Satım Olanakları Üzerine Bir Araştırma (TÜBİTAK, TOGTAG/TARP-2574-10 nolu Proje Sonuç Raporu), Aydın Güçbirliği Yayınları, No:1, Aydın, ISBN: 975-512-873-5 (2004).
- İTB, 2004. İzmit Ticaret Borsası, Rekolte Tahmin Raporları, 2004.
- Newbold, P., 1995. Statistics for Business and Economics, Prentice Hall.Int, USA, 1995.
- Sağdemir, A., 1988. Ege Bölgesinde İncirin Üretim ve Pazarlama ile Bunlara İlişkin Sorunlar Üzerinde Bir Araştırma, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 1988.
- TKB, Aydın Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları, (2001, 2002, 2003).

Geliş Tarihi : 13.06.2005

Kabul Tarihi : 22.06.2005